

Rīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departaments

Rīgas pilsētas ģimenes dārziņu un Lucavsālas attīstības
un pārvaldes koncepcijas izstrāde

Līguma Nr. RD PAD 2023/11

Pielikums Nr.8: Vispārējās vadlīnijas

KPMG Baltics SIA

2024.gada aprīlis

Saturs

Priekšvārds	2
1. PD vispārējās vadlīnijas	3
1.1 Pilsētvides dārzu izmantošana	4
1.2 Vispārīgie noteikumi	4
1.3 Piekļuve ūdenim	5
1.4 Notekūdeņu novadīšana, tualetes	5
1.5 Atkritumu izvešana, kompostēšana	6
1.6 Taku izmantošana un uzturēšana	7
1.7 Aprīkojuma un būvju uzstādīšana	7
1.8 Stādījumi	8
1.9 Bioloģiskā dārza apsaimniekošana	9
1.10 Mazo dzīvnieku turēšana	9

Priekšvārds

Balstoties uz veikto Rīgas pilsētvides dārzu (PD) situācijas izvērtējumu un ārvalstu prakses analīzi, KPMG secina, ka ir nepieciešams izstrādāt vispārējās vadlīnijas, kurās būs ietverts galveno noteikumu un prasību kopums, balstoties uz PD saistošiem normatīvajiem regulējumiem un ārvalstu prakses piemēriem.

Šis dokuments sniedz informāciju par ieteicamo vispārējo vadlīniju struktūru un tajā ietveramo saturu, kuru sagatavošanās perioda laikā (2024-2027) ir jāizstrādā Rīgas PD darba grupai, kas sastāvēs no dažādām Rīgas Valstspilsētas pašvaldības struktūrvienībām.

1. PD vispārējās vadlīnijas

Normatīvo regulējumu kopums, kas ir ņemami vērā vadlīniju izstrādes laikā (neierobežojoties ar potenciāli citu dokumentu papildināšanu):

1. Būvniecības likums ¹
2. Noteikumi par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām ²
3. Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu³
4. Par decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas, uzskaites, sistēmu kontroles un uzraudzības kārtību ⁴
5. Par neapbūvēta zemesgabala, kuru iznomā sakņu (ģimenes) dārza ierīkošanai, nomas maksas noteikšanu Rīgas pilsētā ⁵
6. Publiskas personas zemes nomas un apbūves tiesības noteikumi ⁶
7. Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi ⁷
8. Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums ⁸
9. Vispārīgie būvnoteikumi ⁹
10. Zemes pārvaldības likums ¹⁰

¹ Būvniecības likums. <https://likumi.lv/ta/id/258572>

² Ministru kabineta 2016. gada 13. decembra noteikumi Nr. 788 "Noteikumi par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām". <https://likumi.lv/ta/id/287396>

³ Ministru kabineta 2017. gada 27. jūnija noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu". <https://likumi.lv/ta/id/291947>

⁴ Rīgas domes 2018. gada 19. decembra saistošie noteikumi Nr. 66 "Par decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas, uzskaites, sistēmu kontroles un uzraudzības kārtību". <https://likumi.lv/ta/id/304471>

⁵ Rīgas domes 2019. gada 27. februāra saistošie noteikumi Nr. 70 "Par neapbūvēta zemesgabala, kuru iznomā sakņu (ģimenes) dārza ierīkošanai, nomas maksas noteikšanu Rīgas pilsētā". <https://likumi.lv/ta/id/305294>

⁶ Ministru kabineta 2018. gada 19. jūnija noteikumi Nr. 350 "Publiskas personas zemes nomas un apbūves tiesības noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/299999>

⁷ TIAN https://www.rdpad.lv/wp-content/uploads/2023/03/TIAN_20230316_1625.pdf

⁸ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums. <https://likumi.lv/ta/id/275062>

⁹ Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumi Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/269069>

¹⁰ Zemes pārvaldības likums. <https://likumi.lv/ta/id/270317>

1.1 Pilsētvides dārzu izmantošana

(vispārīgais lietošanas mērķis)

Balstoties uz Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem (TIAN): ģimenes dārziņš¹¹ – teritorija, kuru izmanto iedzīvotāju atpūtai un dārzkopībai: sakņu, ogu un augļu dārziņi mājstāvēniecību vajadzībām, košumdārzi. Ģimenes dārziņi kā izmantošanas veids var būt pagaidu un pastāvīgais¹².

Priekšlikums šajā sadaļā papildus raksturot:

- Lietošanas mērķi. Definēt vispārīgo lietošanas mērķi šīm teritorijām. **Piemēri:** Pilsētvides dārza izmantošanas mērķis ir tikai pilsētvides dārza iekārtošana. Tas var kalpot pašnodrošinājuma un rekreācijas vajadzībām:
 - 1) vismaz 1/3 no teritorijas ir jābūt izmantotai dārzkopībai, audzējot augļus, dārzenus u.c. kultūraugus;
 - 2) konstrukcijas, terases vai citas būves dārzā drīkst aizņemt ne vairāk kā 1/3 no platības;
 - 3) pastāvīga uzturēšanās (tikai periodiskas nakšņošanas) un komerciālā darbība pilsētvides dārzos ir aizliegta¹³. (Vācijas piemērā šis mērķis ir noteikts Valsts likumā *BKleinG*. Rīgas gadījumā mērķis var sākotnēji tikt nedefinēts TIAN).
- Pārraudzības nedefinēšana. Piemēram, Rīgas valstspilsētas pilsētvides dārzu jumta organizācijai ir jānodrošina (*jāpārrauga*), ka teritorijas tiek iznomātas pilsētvides dārzu mērķim.

1.2 Vispārīgie noteikumi

Regulē dārzkopju un viņu viesu uzvedību, nodrošinot mieru, kārtību un drošību pilsētvides dārza teritorijā, vienlaikus nosakot prasības dzīvnieku turēšanai, publisko iekārtu aizsardzībai, teritorijas piekļuves un vārtu atvēršanas laikus, neatliekamās palīdzības piekļuvei un klusuma laiku ievērošanu.

Piemēri no ārvalstu vadlīnijām:

- Dārzkopjiem un to viesiem ir jānodrošina miers, kārtība un drošība (aizliegta skaļas mūzikas atskaņošana, trokšņošana);
- Teritorijas ārējiem vārtiem ir jābūt atvērtiem dienas laikā (Iīdz tumsas iestāšanās), lai teritorijas ir pieejamas apmeklētājiem un gājējiem;

¹¹ Balstoties uz veikto izpēti, tiek rekomendēts neizmantot terminu “ģimenes dārziņš”, tā vietā lietojot ārvalstu praksē izplatītu terminu “pilsētvides dārzs”, kas ir iekļaujošāks termins.

¹² Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi [[URL](#)]

¹³ Garden Rules – Schrebergarten [[URL](#)]

- Aizliegts ierobežot operatīvo transportlīdzekļu (VUGD, NMPD, Valsts un pašvaldības policija u.c.) piekļuvi;
- Nomnieka pienākums ir ievērot biedrības paziņojumus un prasības;
- Pilsētvides dārza izmantošanā un apsaimniekošanā ir jāņem vērā vides aizsardzības, dabas aizsardzības un ainavu saglabāšanas intereses (tās precīzāk būtu jānodēfina RD MVD).

1.3 Piekļuve ūdenim

Piemēri no ārvalstu vadlīnijām:

- Pašvaldība⁽¹⁴⁾ vai biedrības nodrošina pilsētvides dārza teritorijā koplietošanas ūdens ņemšanas vietas (vidēji 1 koplietošanas punkts uz 4-5 zemes gabaliem⁽¹⁵⁾).
- Atsevišķu dārza būvju pieslēgšana ūdensvadam ir aizliegta¹⁶;
- Akas izbūve privātai pazemes ūdeņu ieguvei nav pieļaujama¹⁶;
- Ūdens ir jālieto taupīgi¹⁶;
- Sala periodā ūdens apgādes sistēmu var atslēgt. Katrs atsevišķs krāns iznomātajos pilsētvides dārzos pēc tam ir jāiztukšo nomniekam¹⁶;
- Ūdens patērīna izmaksas, ja atsevišķie pilsētvides dārzi nav aprīkoti ar ūdens skaitītājiem, tiek proporcionāli sadalīti starp visiem nomniekiem saskaņā ar atsevišķu biedrības lēmumu. Neatkarīgi no tā, nomnieki proporcionāli sadalīs visus zaudējumus, kas var rasties iznomātajā pilsētvides dārzu teritorijā kopumā¹⁶.

1.4 Notekūdeņu novadīšana, tualetes

Saskaņā ar Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumu¹⁷ un Noteikumiem par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu¹⁸, detalizētākus nosacījumus un prasības viegli uztveramā formātā iekļauj Rīgas valstspilsētas pašvaldības (RVP) Mājokļa un vides departaments (MVD).

Vadlīnijās iekļaujams punkts: Atbilstoši normatīvajam ietvaram, Rīgas domes 2018. gada 19. decembra saistošo noteikumu Nr.66 "Par decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas, uzskaites, sistēmu kontroles un uzraudzības kārtību"¹⁹ 4.punktā noteiktajam, **decentralizētās kanālu sistēmas īpašnieks vēršas ar iesniegumu klātienē Rīgas Apkaimju iedzīvotāju Klientu apkalpošanas centros, vai nosūta iesniegumu pa pastu, vai elektroniski uz e-pastu vai uz e-adresi.** MVD Apsaimniekošanas pārvaldes Lokālo kanalizācijas sistēmu un vides objektu nodaļa

¹⁴ National Allotment Society Allotment Associations and their role in management of sites [\[URL\]](#)

¹⁵ Finnoo A allotment | City of Espoo [\[URL\]](#)

¹⁶ Garden Rules – Schrebergarten [\[URL\]](#)

¹⁷ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums. <https://likumi.lv/ta/id/275062>

¹⁸ Ministru kabineta 2017. gada 27. jūnija noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu". <https://likumi.lv/ta/id/291947>

¹⁹ Rīgas domes 2018. gada 19. decembra saistošie noteikumi Nr. 66 "Par decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas, uzskaites, sistēmu kontroles un uzraudzības kārtību". <https://likumi.lv/ta/id/304471>

atbilstoši normatīvajiem aktiem veic decentralizētās kanalizācijas sistēmas reģistrēšanu decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistrā.

Pilsētas PD valdītājs ir ĪD, līdz ar to tam ir funkcija reģistrēt decentralizētās kanalizācijas sistēmas, tostarp sausās tualetes pēc dārzu lietotāju paziņošanas par to uzstādīšanu.

Piemēri no ārvalstu vadlīnijām:

Ķelne¹³:

- Jebkāda veida notekūdeņu novadīšana zemes dziļēs ir aizliegta;
- Aizliegts ierīkot noskalojamās tualetes, dušas, virtuves izlietnes un citas iekārtas, kuru darbībai nepieciešama ūdens padeve un novadīšana;
- Ir atļautas bioloģiskās kompostēšanas tualetes. Šādas tualetes saturs jākompostē atsevišķi 2 gadu laika periodā. Gatavo kompostu vēlams izmantot dekoratīvo un koku dobju (arī augļu koku) zonā.

Helsinki²⁰:

- Biedrība var iegādāties kompostēšanas vai ķīmisko tualeti par saviem līdzekļiem, taču vienmēr ir jāsaņem rakstiska pilsētas atļauja par tualetes atrašanās vietu un izskatu. Biedrība būs atbildīga par tualesu tīrīšanu un uzturēšanu.

1.5 Atkritumu izvešana, kompostēšana

Detalizētākus nosacījumus un prasības izstrādā RVP MVD.

- *Biedrībai ir nepieciešams izveidot kopīgu kompostēšanas sistēmu²⁰ VAI katra nomnieka pienākums ir savā teritorijā ierīkot kompostēšanas laukumu²¹ (konkrētas prasības ir nosakāmas saskaņā ar Noteikumiem par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām²²);*
- *Nekompostējamie atkritumi ir jāizved no teritorijas, izmantojot koplietošanas konteinerus (Helsinki²⁰) VAI jāiznīcina saskaņā ar noteikumiem, par ko ir atbildīgs nomnieks vai biedrība (Ķelne²¹), tos ir aizliegts glabāt blakus esošajās zaļajās zonās (abās pilsētas);*
- *Sadzīves atkritumu un kaitīgo, invazīvo sugu augu kompostēšana ir aizliegta (Helsinki²⁰);*
- *Dārza atkritumu un citu materiālu dedzināšana nav atļauta (Ķelne²¹) VAI atļauta ar ierobežojumiem, jo ar dedzināšanas metodi tiek ierobežotas arī slimības un kaitēkļi (piem. sadedzinot slimas augu daļas vai lapas)²³.*

²⁰ Instructions for the use and management of the City of Helsinki's allotments [\[URL\]](#)

²¹ Garden Rules – Schrebergarten [\[URL\]](#)

²² Ministru kabineta 2016. gada 13. decembra noteikumi Nr. 788 "Noteikumi par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām". <https://likumi.lv/ta/id/287396>

²³ Dārzkopības ekspertes viedoklis

1.6 Taku izmantošana un uzturēšana

Noteikumi par auto izmantošanu teritorijās, taku kopšanu. Detalizētākus nosacījumus un prasības rekomendāciju formā iekļauj RVP MVD, Īpašuma departaments (ĪD) un Pilsētas Attīstības departaments (PAD).

- Centrālās takas un pastaigu celiņus uztur pilsētas pašvaldība, kā arī regulāri tīra grāvjus un nodrošina lielāku zālāju, dzīvžogu un koku kopšanu (Helsinki²⁰);
- Nomnieki ir atbildīgi par kopīgu celiņu uzturēšanu starp dārzu teritorijām, uzturot tos tīrus un bez nezālēm abās pilsētās (*Augsnes kopšana un uzturēšana gar takām, ieskaitot esošos dzīvžogus, ir blakus esošo dārziņu īpašnieku pienākums*). Biedrību pārziņā ir uzraudzīt vai nomnieki uztur taku daļas, kas atrodas pie viņu dārziem (Helsinki²⁰);
- Nomnieki ir atbildīgi par grāvju malu kopšanu (ja tās atrodas pie viņu teritorijas) (Helsinki²⁰);
- Pa takām ir aizliegts pārvietoties ar jebkāda veida mehāniskajiem transportlīdzekļiem (izņēmuma gadījumos saskaņojot ar biedrību) (Ķelne²¹);
- Takas un teritorijas, kas nav specifiski izceltas vadlīnijās, bet balstoties uz noteikumiem ir biedrības pārraudzībā, tiek koptas organizējot kopīgas talkas. (Ķelne²¹);
- Sniega laikā drīkst izmantot tikai kaisāmos materiālus. Atkausēšanas vielas (piem., sāls) ir aizliegtas. (Ķelne²¹).

1.7 Aprīkojuma un būvju uzstādīšana

Detalizētākus nosacījumus un prasības izstrādā RVP ĪD, MVD un PAD.

PD zonā ar indeksu DA5 ir atļauta vienkārša nedzīvojamo ēku apbūve ar apbūves laukumu līdz 25 m². Visiem šiem apbūves risinājumiem jābūt savstarpēji saskaņotā vienotā krāsu tonalitātē. Strukturālais teritorijas iedalījums ar celiņiem un zonām atkritumu konteineru izvietojumam un kopīgai infrastruktūrai, piemēram, autostāvvietām un galvenajiem inženierkomunikāciju tīkliem - ūdensapgādei, kanalizācijai un apgaismojumam.

Ēku apbūves blīvums nevar aizņemt vairāk kā 20% no kopējās kopienas/ biedrības apsaimniekotās teritorijas, un apbūvei izstrādājami tipveida projekti, vēlams no koka konstrukcijām.

Piemēri no ārvalstu vadlīnijām²⁴:

Būvniecības noteikumi (žogi, dārza būves, potenciāli arī citi):

- **Žogi:** Noteikt maksimālo augstumu (piemēram, 1,25m²⁴), atļautos materiālus (piemēram, koka, metāla konstrukcijas, dzīvžogi²⁵, caurredzami žogi²⁴), aizliegtās darbības (piemēram, veidot betona pamata nožogojumus²⁴) un aizliegtos materiālus (dzeloņdrātis, riepas u.c.²⁶),
- **Būves:** Maksimālā platība (saskaņā ar TIAN), atļautie materiāli (koks, metāls). *Būve pēc savas būtības, jo īpaši pēc aprīkojuma un mēbelēm, nedrīkst būt piemērota pastāvīgai dzīvošanai. Jumta pārkare būvei vienā pusē kā aizsardzība pret lietus papildus atļauts 100 cm, pārējām pusēm piemēro 50 cm.*
- **Būvatļaujas:** norādīt, kuros gadījumos un kādām būvēm ir nepieciešamas būvatļaujas vai cita saskaņošana kā Ķelnē (saskaņā ar Vispārīgiem būvnoteikumiem²⁷ un Būvniecības likumu²⁸) VAI aizliegt kapitālu ēku būvniecību pilnībā (Liepājas piemērs²⁹).
- **Dārza numerācija:** uz katra dārza PD vārtiem vai ieejas zonā ir skaidri redzams PD numurs (Ķelnes piemērs, bet nav noteikts, kas par to atbild – potenciāli katra PD lietotāja atbildība, bet biedrības uzrauga vai tas tiek īstenots³⁰)

1.8 Stādījumi

Detalizētākus nosacījumus un prasības izstrādā RVP ĪD, MVD un PAD.

Piemēri no ārvalstu vadlīnijām³⁰:

- Nepieļaut traucējumus kaimiņiem: Stādi nedrīkst traucēt vai apgrūtināt piekļuvi kaimiņu dārza daļām ar zariem, dzinumiem, stīgu izaugumiem vai saknēm;
- Koku un krūmu stādīšana: Aizliegt stādīt lielus kokus (Ķelne) un krūmus VAI³¹ atkarībā no dārza teritorijas lieluma, jo liela auguma ābeles ir ar pievienotu ainavisko vērtību un ilgtspējīgi dārza ainavu elementi. Liegumus varētu ieviest atsevišķu kokaugu sugu stādīšanu (piem. papeles, ozolus, bērzus), kas nav pārtikas augi.
- Atļaut stādīt augļu kokus (ar noteiktiem ierobežojumiem attiecībā uz sugām vai citiem kritērijiem)
- Augļu koki³⁰:
 - Atļauts viens augļu koks ar stumbru, lai nodrošinātu ēnu atpūtas zonai, ievērojot 4 m attālumu no teritorijas robežas.
- Stādīšanas attālumi no dārza teritorijas robežas³⁰:
 - Viengadīgie augstie augi - 1.5 m

²⁴ Garden Rules – Schrebergarten [\[URL\]](#)

²⁵ Par dzīvžogu izmantošanu ir ļoti nenoteikti viedokļi, jo lai gan daudzās valstīs tie ir atļaujami un atsevišķos gadījumos vēlami, Velsā ir aizliegts izmantot dzīvžogus [\[URL\]](#)

²⁶ Allotments management toolkit: Allotment Tenancy Agreement Template and Clauses [\[URL\]](#)

²⁷ Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumi Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi".

<https://likumi.lv/ta/id/269069>

²⁸ Būvniecības likums. <https://likumi.lv/ta/id/258572>

²⁹ Mazdārziņi Liepāja [\[URL\]](#)

³⁰ Garden Rules – Schrebergarten [\[URL\]](#)

³¹ Dārzkopības ekspertes viedoklis

- Ogulāji - 1.5 m
- Dekoratīvie krūmi - 1.5 m
- Puspunduru augļu koki - 3 m

- Dzīvžogi:
 - Maksimālais augstums:
 - starp dārziem un pie taciņām - 1-2 m (bet nepieļaujot augstākus dzīvžogus, lai kaimiņu teritorijā neveidotos noēnojums)
 - pie ārējās robežas - 2.2 m
 - nožogojošs elements atpūtas zonā - 1.8 m
 - Rekomendācija izmantot dažādus dzīvžogu augus, piem., kas dod augļu ražu (aronijas, lamarka, korintes, irbenes). VAI arī rekomendēt dzīvžogiem izmatot jauktu augu stādījumus, kas veicina bioloģisko daudzveidību³¹.
- Augu slimību profilakse:
 - Aizliegts stādīt Ķīnas kadiķus, jo tie veicina rūsa slimību augļu kokos (*pievienojami arī citi aizliegtie augi*).
 - Slimus augus nekavējoties iznīcina.

1.9 Bioloģiskā dārza apsaimniekošana

Detalizētākus nosacījumus un prasības izstrādā RVP ĪD, MVD un PAD.

Piemēri no ārvalstu vadlīnijām³²:

- Priekšroka dodama dabas materiālu izmantošanai un dārza bioloģiskajai apsaimniekošanai;
- Nav atļauts izmantot ķīmiskos augu apstrādes līdzekļus (pesticīdus), īpaši herbicīdus, fungicīdus un insekticīdus;
- Nerekomendēt minerālmēsli lietošanu, var lietot ļoti saprātīgi, nelielos daudzumos³³. Augsnes auglība jānodrošina, izmantojot organisko mēslojumu un kompostu;
- Kūdras izmantošanai ir jābūt pārdomātai³³.

1.10 Mazo dzīvnieku turēšana

Detalizētākus nosacījumus un prasības izstrādā RVP ĪD, MVD un PAD.

Potenciāli atļaujama darbība (piemēram, vistu, pērļu visticu, trušu turēšana), bet nepieciešams iekļaut noteikumus par to, kas ar tiem notiek ziemā³³ (Ķelnē dzīvnieku turēšana ir aizliegta).

³² Garden Rules – Schrebergarten [[URL](#)]

³³ Dārzkopības ekspertes viedoklis

Rīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departaments

Rīgas pilsētas ģimenes dārziņu un Lucavsālas attīstības un pārvaldes koncepcijas izstrāde.

Pielikums Nr. 8 Vispārējās vadlīnijas

Līgums Nr. RD PAD 2023/11

Bišu turēšanai jābūt atļautai, nosakot priekšnosacījumus vai citas prasības atbilstoši normatīvajiem regulējumiem.